

PRIZOR S "CRNEGA TRGA" V RIMU. Italijanska vlada pod vodstvom krščanske demokratske stranke je napram njemu brez moči. Ako se bi hotela učiti od "Titove" Jugoslavije, bi bilo v Italiji za navadnega človeka veliko boljše. Otok na sliki se raduje, ko vidi, da je mati kuipa od "borjanjanke" prigibe špagetov, ki so v Italiji velika delikatesa celo v normalnih časih.

Ameriška politika na Kitajskem se ni obnesla

Silna gospodarska in finančna kriza polom za Ciang Kai-šekov režim. — Nadaljevanje s civilno vojno. — Sovjetska unija še neutralna

Zed. države si hočejo obdržati japonske otroke na Pacifiku, kontrolirajo Japonsko z okupacijsko armado in ogromna Kitajska je pod našo sfero vpliva.

A kot je priznal sam sedanj državni tajnik general Marshall, se nam naša vnašana politika tam ni obnesla. Kitajska je v krizi. V tem položaju je izdal Ciang Kai-šek nekaj naredb, ki pa brzno ne bodo izdane. In civilna vojna se nadaljuje. A dočim se naša vlada umešava vanjo, je Sovjetska unija na Kitajskem še nevrtna, saj kar se civilne vojne nene.

Poročevalci časnike agencije ONA, Owen Lattimore, piše o tem:

Nikdo ne bo rekel, da je izstop Amerike iz trostrane komisije za premirje v Kini zaključek naše politike v smislu vplivljivanja na bodoči razvoj v tej deželi. Nasprotno, verjetno je, da je to šele začetek največje debate o smernicah, po katerih naj se ravna ameriško zunanje ministrstvo v tej deželi.

Izstop iz komisije za premirje je nam je omogočil evakuacijo naših sil, ki so bile na Kitajskem, da podpro naša prizadevanja pri izmirenju borbe med centralno vlado in komunisti. Večina marinov bo torej odšla iz Kine v doglednem času. To je pameten korak, kajti njih število je bilo premajhno, da bi bili mogli odločilno vplivati na izid sedanje borbe, dočim so bili daleko preveč številni za naše priateljstvo s kitajskim ljudstvom. Venomer so nastajali neprijetni incidenti.

Toda s tem naša strategična sredstva nikakor še niso izčrpala. Naše vojaške sile še vedno razpolagajo tam z zadostnimi vojaškimi postojankami, da bodo mogle služiti za vzdvod našemu nastopu bodisi v kitajskih notranjih zadevah, bodisi v razmerju z Rusijo. V Kini se nahaja še vedno takozvana skupina "Magic" in pomorska baza sedmega ameriškega brodovja v važnem mestu Tsingtao na polotoku Sangtung. Ta postojanka leži nasproti sovjetske baze v Port Arthurju na polotoku Liaotung.

Konec na 5. strani.)

Angleška delavska vlada v resni krizi

V Angliji se borijo s hudo zimo, kakršne niso imeli že mnogo let. Največje preglavice jim delajo snežne zamete. Sibirska zima je zajela doma ves evropski kontinent in prizadetih je na milijone ljudi.

V Angliji so snežne nevihte paralizirale ves promet in posmanjkanje kurjave je namah postalno akutno. Majhne zaloge premoga so hitro pošle, dovoz premoga zlasti v Londonu in druga mesta pa je bil oviran.

Tako se je London znašel brez kurjave. Več milijonov delavcev je moralo ostati doma, ker tovarne niso mogle obratovati zaradi kuriva.

MAGIC je kratica, ki pomeni

za. V tej krizi je situacijo hitro izrabil stari Churchill, bivši britanski premier, ki je obsohl volitelje delavske vlade, da "ne znajo upravljati" dežele. Debat o tem je trajala pet ur v parlamentu, ampak z debatami se ne prekleni zime in ne preskrbi kurjave.

Med tem pa je premier Attlee pozval prebivalce po radiju, naj sodelujejo z vlado, da se premaga kriza. Električna sila je bila ustavljen za obrat v tovarnah in prizadeta je bila tudi razvedljiva v delavnicah in domovih.

Ker je zima pritisnila naprej, so bile potrebne druge odredbe, ki so drastične. Ta kritična situacija je za delavsko vlado skrajna.

Anglija je zadela splošna kri-

no neprijetna. Torijski Churchillovega kalibra bi radi zvrnili krvivo za neugodno vreme na delavsko vlado. Na ta način si bi radi kovali politično korist.

Elementarne nezgode so nepreprečljive, lahko so pa njihove posledice omejajo. Ako bi imela angleška mesto dovolj premoga v zalogah, bi industrije lahko obratovale naprej. Zanjo se na dovoz premoga sproti od dneva do dneva. To je bil vzrok, da je v hudi zimi naenkrat nastal zastoj. Poleg tega izvajači angleški premog v druge države.

Delavska vlada je napela vse, sile in podvzela stroge korake, da omili krizo. Uspelo ji je le de-

Ameriški tiskovni monopol ogroža ves tisk po svetu

V kongresni zbornici za ščetne malega biznisa se še vedno bavijo s podatki o monopolu male skupine ameriških časniki magnatov, ki kontrolirajo papirnice in sploh skoro vso tiskovno industrijo. Malim tiskarnam ni papir samo skrajno visoko podražen temveč ga tudi težko dobre.

Zed. države porabijo dve tretjini vsega papirja, kar se ga producira po svetu.

Angleški žurnalista Robert Webber je bil vsled tega problema v Zed. državah in dejal, ako se to razmerje ne spremeni, se bo moral ljudstvo v mnogih deželah zadovoljiti prav z majhnimi listi... N. pr. v Franciji, kjer imajo dnevnički le po dve do tri strani na dan. Priporočal je, naj se s tem problemom peč organizacija združenih narodov in si napravi načrt, po katerem bo dobila vsaka dežela le določeno količino papirja, torej po odmerkah.

Nedavno je Public Affairs Committee izdal pamphlet s podatki o kontroli nad ameriškim tiskom. Pridril jih je profesor Robert E. Cushman, ki je konservativ in se mu ne more očitati, da je proti sedanjemu redu.

Med drugim izvaja: Deset držav nima niti enega mesta, v katerem bi izhajali listi dveh lastnikov. To je, ako izhajata dva lista, ju lastuje ena in ista korporacija. To ni svoboda tiska, kajti en sam finančni magnat jima dolgoča, kaj smeta pisati in kaj ne.

V dvaindvajsetih državah lastuje nedeljske liste en in isti gospodar, torej je konkurenca med njimi izključena.

Izmed 1.349 ameriških mest, v katerih izhajajo dnevnički, je samo 117 takih, v katerih izhajajo konkurenčni si listi, namreč po dva ali več dnevnikov, ki pripadajo različnim lastnikom.

Stirinajst tiskovnih korporacij kontrolira eno četrtnino dnevne naklade vseh ameriških dnevnikov in te določajo urednikom tudi politične smernice, in pa propagando, n. pr. sedaj proti Sovjetski uniji.

Ena sama kompanija kontroli TRI TISOC TEDNIKOV, ki izhajajo v raznih mestih po deželi. Urejevani so po enem kriteriju, vsi po enih in istih političnih smernicah.

Včasi so v velikih mestih, kot je n. pr. Chicago, izhajali takozvani neodvisni dnevnički in tekniki. Bilo je ducat dnevnikov in več. Sedaj izhajata zjutraj samo še dva — oba last najbogatejših ljudi v deželi, in trije zvezeti, vse posest časnikih sindikatov.

Omenjen profesor pravi, da je časniki monopol, kakršen se je razpasel po ameriških mestih, nevaren zdravemu demokratičnemu razvoju. Oziroma ako se to stanje ne spremeni, pride demokracija resno v nevarnost. Taka je torej svoboda ameriškega tiska.

je volilo 99.93 odstotkov, v sovjetski Armeniji pa 99.99, oziroma 100 odstotkov.

KOMENTARJI

Zbirka in presoja urednik

Emir Saud, kronprinc Saudi Arabeje, je bil v Zed. državah pogosto kot dosedaj še noben tujezemski potentat v tolkišni meri. Bil je gost zvezne vlade in petrolejskega trusta. Vodili so ga po vsi deželi, mu razkazovali našo vojno silo, našo industrijo, oljne naprave, mesta in dekleterje. Njegov oče, ki ima 54 sinov, je dal monopol za izkoriscanje oljnih polj v svoji puščavski deželi ameriškim oljnim magnatom. In to je vzrok, čemu je bil Emir Saud tako čaščen, kajti petrolejski trust si želi v Saudi Arabiji vsled tega kontraktu prijetljivo vlado in ob enem tak, ki bi krotila morebitne "komuniste". Tak je položaj tudi v drugih oljnih deželah na bližnjem vzhodu, kjer izvira petroljev in pa dolarji v obliki petroleja, ki se stekajo ameriškim milijonarjem.

Kriza v Angliji vsled pomanjkanja premoga je bila v kapitalističnem tisku v Zed. državah napačno predstavljana. Le redkokateri list je priznal, da so pomanjkanje premoga povzročili v prvi vrsti lastniki rogov. Delavska stranka je imela v svojem programu podržavljanje premogovne industrije. Ker je zmagal, je bilo očitno, da jo bo tudi prevzela. To je storila še 1. januarja letos namesto takoj, ko je prevzela vlado. Ampak slednje ne bi bilo demokratično. Lastniki so med tem svojo stankino opremo v rovih še bolj zanemarili, delavcev tudi niso več priganjali, zaloge so se med tem krčile, nastala je zima in kriza in nad štiri milijone delavcev je bilo ob delo. Prebivalstvo pa nekaj ur na dan brez električne, brez plina in toplice. Lastniki rogov pa so bili odskodovani za svoje zaklade in so šli lahko na toplo kam drugam. Atleecu je to lahko nauk, da so podprtavljanja na tak način draga stvar. In pa da se njegov kabinet s stranko vred kaj lahko discredira z njimi.

Delavska vlada v Londonu se je od vsega začetka bala zamere Ameriki. Kajti Anglija je bila v potrebi in v stiski, pa je Attlee poslal sem zastopnika, da dobi posojilo. Uspeло mu je. Tri in pol milijarde ga je dobil. To je veliko denarja. In nato se je prilejno izvajal — Bevin mu je pomagal — oba največ proti Sovjetski uniji. Byrnes je na raznih konferencah robantil — Bevin mu je pomagal — oba največ proti Sovjetski uniji. Sejaj se menda Bevinu zdi, da bi lahko nekoliko manj "sledil" Ameriki, Byrnes pa nedvomno smatra, da će ne bi, bi bilo za (Konec na 5. strani.)

NEKAJ O NAŠIH AKTIVNOSTIH IN AMER. DRUŽINSKEM KOLEDARJU

Knjigoveznica je nam častno obljubila dovršiti vezbo koledarja ta teden. Dolgo smo apelirali nanjo, a kot drugje, ima tudi ona velike ovire. Rekla je, da jih imajo celo take države, kajt je Anglija, Kitajska je v krizi in tako se bi lahko naštevalo brez konca in kraja. Kritik glede naše zamude ima v tej številki Anton Jankovich.

Lahko pa omenimo tudi nekaj bolj veselih stvari. Ob priliki se je gl. odbora SNPJ minuli teden je John Spillar iz St. Louisa, Mo., nabral v tiskovni sklad \$80 in s tem napravil delo, kakoršnega je prejšnja leta ob času seje vril Edward Tomsich iz Walsenburga, Colo. Ob tej priliki je Spillarju pomagal Joe Fifolt iz Cleveland.

Dobili smo nekaj novih naročnikov, nameč John Čebularja iz Philadelphia, Johna Petritza iz Los Angelesa ter Mrs. Golenko iz Chicaga. Prva dva sta glavna odbornika SNPJ.

Felix Strumbel iz Cleveland je poslal v tiskovni sklad \$54.10, ki jih je nabral med clevelandskimi rojaki. Imena prispetaveljev obeh tu omenjenih vsot bodo v prihodnjem izkazu.

Ko se je oglasil minuli teden v načem uradu Anton Shular iz Kansasa, je izročil pet naročnin in prispeval v tiskovni sklad. Dalje so se oglasili z raznimi pošiljaljvami Lawrence Selak iz Cedar Cityja, W. Va., John Kunstelj iz Grossa, Kans., John Marolt iz West Minerala, Frank Remitz iz Rock Springsa, K. Erznožnik iz Montane, Louis Barborich iz Milwaukeeja, Albin Karničnik iz Los Angelesa (prej je živel v Pensylvaniji) in več drugih, ki bodo omenjeni v koloni upravnice v prihodnji številki. Izkaz agitatorjev na delu je v tej številki.

V tej številki je tudi oglas Jugoslovanskega hraničnega in posojilnega društva, ki je v teku enega desetletja zraslo s par sto tisoč aktive v nad dva milijona dolarjev imovine.

Vse hranične vloge so zavarovane v ustanovi zvezne vlade — vsaka kolikor vloga znača, do pet tisoč dolarjev. Torej je Jugoslovansko hranično in posojilno društvo popolnoma varno in ga priporočamo.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE JUGOSLOVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Indija Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75.
za četrt leta \$1.00.

Inosemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co. Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.

Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

4301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Italijani ne zapopadejo, da so bili v vojni na napačni strani

Ko se je bil Mussolini odločil za vstop v vojno z zavratnim napadom na poraženo Francijo, se je zbrala na Piazza Venezia v Rimu ogromna množica in orila svojemu dučeju. Prišel je na balkon in ji obljubil novih kolonij, francosko Rivero, Korzik, Tunis in francosko Afriko.

V napadu na Jugoslavijo je vzel "ljubljansko provinco". Albanija je bila njegova. Crno goro je okupiral. In Etiopijo je podjamil že pred svetovno vojno.

Italija je bila pijana svojega cesarstva in hotela se več in več.

Z vstopom Amerike v vojno in s silnim odporom rdeče armade se je vojna srca zaokrenila in sanje nacijev so se razblinile. Kardinal Spellman je bil v Vatikanu in deloval, da se bi Italija umaknila iz vojne in vrgla svojega dučeja. Zgodilo se je tako, toda Nemci je niso hoteli dati iz rok in se je spremenili v bojišče. Badoglieva vlada se je proglašila za "sobojevnik" na zavezniški strani ne da bi kaj pomagala. Italijani so bili prepričani, da bodo iz konflikta prišli z nagradami v žepu, kakor so jih dobili po prvi svetovni vojni. Zato jim ne gre v glavo, da so bili teheni.

Vedeli so, da zavezniški sestavljajo za Italijo mirovno pogodbo, ne gre pa jim v glavo, da morajo plačati vojno odškodnino. In pa da so ob velik del svoje Julijanske krajine, ob kolonije, Albanijo in Etiopijo.

Na mirovni konferenci je bil takratni naš državni tajnik na njihovi strani. Zed. države se pomagale Italiji po vojni z velikimi dajatvami in ji obljubljajo pri delu za njeno rekonstrukcijo nadaljnega pomoči. Ampak Italijani Ameriki vzdile temu niso hvaležni. Dne 10. februarja so se v Rimu pred beneško palačo znova zbrali ter demonstrirali proti Zed. državam in Angliji. In udrli so v jugoslovanski urad ter razbili opremo ter pobili okna.

Vnjanji minister grof Sforza je svojemu ljudstvu dejal, da je mirovna pogodba za Italijo sicer krivična, toda bo prej ali sleg spremenjena Italiji v korist.

Cudno je, da ni v Italiji nikogar, ki bi ljudstvo opozoril, da mora plačati kazen radi svoje zveze s Hitlerjem. Sedaj pa smatra, da bi moral biti pravzaprav Jugoslavija kaznovana in res so nekateri ameriški ter angleški diplomati na raznih konferencah nastopali kot da je bila Jugoslavija njihova sovražnica ne pa Italija. Toda zmagala je pravica vsaj do gotove meje.

Proti mirovni pogodbi se posebno hudejo italijanski antifašisti. Jezno vprašujejo, da mar ni celo sam Churchill pred dobrim desetletjem javno hvalil Mussolinija ter izjavil, da ako bi bil on Italijan, bi bil tudi fašist? Mar niso baš vlate demokratičnih dežel apizale Mussoliniju namesto da bi ga strmolagile? In sedaj pa naj za te znotre zaveznikov plačuje kazen antifašistično ljudstvo v Italiji? Taki argumenti so s stališča Italijanov razumljivi. Saj se slično branijo tudi antinacijski Nemci. Ampak med vojno ni bilo v času nacijskega zmagovalnega opozicije ne med Nemci proti Hitlerju in ne med Italijani proti Mussoliniju. Saj se zanj navduševali celo angleški Italijani! Ampak sedaj pa zahtevajo, da se jim bi vse to izpregledalo in se postopalo z njimi kot z zmagovalci. Zgodovina pa priča, da je bila Italija tepeha. Za svoj propadli fašizem bo plačevala posledice še dolga leta.

Anglo-ameriška naklonjenost Nemčiji

V ameriškem časopisu je ton pisana Nemčiji čezdaj bolj prijazen in tudi v Angliji, dasi v manjši meri. Nemški bombniki med angleškim ljudstvom pač ne bodo tako kmalu pozabljeni, dočim nad ameriška mesta niso prišli.

Zelo se v ameriškem tisku pripoveduje o pomanjkanju v Nemčiji. In nedavno je predsednik Truman poslal tja bivšega predsednika Hooverja, da preštudira živilski položaj v ameriški in angleški coni. A še predno se je v Bremenu in v Hamburgu dobro razgledal, je že Nemčiji, kolikor jo je pod ameriško in angleško okupacijo, obljubil izdatno živilsko pomoč. Take podpore je v veliki meri deležna tudi Italija, dočim so nekatere zavezniške dežele — posebno Jugoslavija in Poljska, ignorirane.

Dvojno tolmačenje tradicije ločitve cerkve od države

Pretekli teden je federalno vrhovno sodišče odločilo s 5 proti 4 glasovom, da imajo posamezne države ustavno pravico, rabiti svoje fonde za plačanje voznine šolskim otrokom, ki pohajajo v verske šole.

To pomeni, da bodo države lahko jemale denar, ki ga plačajo davkopalcevalec, za podpiranje verskih ustanov, ne samo za javne ali ljudske šole.

Ta odlok je v direktnem nasprotju z ustavo, ki določa, da mora biti država ločena od cerkve. Kako resna je ta zadeva, je pokazal izid glasovanja 5 proti 4. Torej je večina zmagala le z enim glasom, ampak zmagala je.

Zadeva je prišla pred zvezno vrhovno sodišče potem, ko je neki davkopalcevalec v državi New Jersey vložil tožbo proti šolskemu odboru, v Trentonu, ki je rabil denar iz javnega sklada za transportacijo šolarjev v privatno versko šolo. Vsega skupaj je okrog dvanajst držav, ki imajo svoje postave glede tega.

Vrhovni sodnik Robert Jackson, ki je bil proti odlokmu, je dejal, da je vrhovno sodišče s svojo razsodbo "porinilo kazalec ure nazaj." Sodnik Black, ki je podal izjavno manjšine, pa je reklo,

Giacomo Matteotti je bil ob postanku fašizma v Italiji proti njemu toliko bojevit, da ga je dal Mussolini zavratno umoriti. Ker je bil Matteotti svetovno znan socialist in vrh tega za italijanske razmere tudi bogat, je bilo v demokratičnih deželah veliko zgrajanja nad tem zločinom in Mussolini se je ečil dolžnega uvesti "preiskavo" in "obravnavo". To je bil javnosti peseck v oči, kajti svoj glavnih namen — iznenediti se Mattiottija, je dosegel. Nekaj zločincev, ki so ga pomagali umoriti, je še živih. Proti njim se je vršila obravnava letos. Izgovarjali so se, da jim ni kazalo drugega kakor ubogati, in ubogati se mora po cerkvenih in posvetnih zkonih vsake oblast. Na sliki so, stojeci od leve na desno, stari bivši fašistični veljaki, namreč Ameringo Dumini, ki se je naučil "gangsterskega" poklica v St. Louisu, Mo.; Francesco Guenta; Cesare Rossa in Amleto Poverone.

KATKA ZUPANČIĆ:

IVERI

Sola...

so in odprli prav zraven še taverno.

Toda točenje alkoholnih piča v neposredni bližini šole je po zakonu prepovedano. Kaj storiti? I kaj! Solsko poslopje so dvignili na valarje in po valarjih prepeljali ven na periferijo mesteca. Kajti ne taverna sola, temveč sola je bila taverni v napotje...

In ēe nimajo mestni ljudje pravgev smisla za solstvo, kako ga naj imajo podeželski? Na primer naši starokraski kmetje, ki so že v otroku v zibelini videli svojo oporo in so črtili solo, kjer so "deca tratila čas, namesto da bi pomagala doma..." Kmetom ni bilo toliko zamere, saj jih je bilo med njimi malo takih, ki se niso zviali v gospodarskih stiskah.

Poznala sem med učiteljstvom talente, ki so se nekateri zapili, nekateri so otopeni, nekateri pa izhirali talik Cankarjevemu Martinu Kačurju v Blatnem dolu. In bogzna koliko jih je po Ameriki, ki niso nič na boljšem od onih z sveta pozabljениh.

S tega vidika so torej šole bolj nekakšno izhodišče vprašanja, kam z mladino, da bo vsaj čez dan staršem z brige. In s tem sola ne dobiva obvezja, kot ji gre, kajti s tega stališča gleda, ne učitelj toliko učitelj, kot neke boljše vrste pažnik in kajt jih je tudi pličan...

Končno pa, kaj učitelj producira? Mar se dajo njegovi produkti kakorkoli spraviti v dežar? Ali donašajo njegovi izdelki otipljivo dohodek? Nič tega.

Edino otroški razum mika in vžba, otroško dušo oblikuje in vzgaja v bodoče državljanje...

Saj nekaj vendar mora delati, ne? Rok križem držati ne more uro, dan za dan. Tudi bi mu otroška nebrzdana razposajenost zrastla čez glavo, ako bi je ne krotil s tem, da ji vstopa v glavo šolsko učenost.

Takšno je menda nezrelo mišljenje javnosti in zato ni učiteljevo delo priznano, kot bi zaslužilo in ni plačano kot treba.

Razume se, da v Ameriški Državi veje drugačna sapa, tako tudi od tistih, ki se jim pustijo zavajati. Seveda, ni jim več, ker je starim zavajalcem in zavornikom klerikalnega sistema odzvonilo. Tudi SANS jim je trn v peti, četudi dela kolikor

da "odlok ni nobena kršitev tradicionalne ločitve cerkve od države."

Pokojni predsednik Roosevelt si je veliko prizadeval, da "zmodernizira" federalno vrhovno sodišče, v katerem "čopi devotorica starcev," ki je odločevala proti newdealskim zakonom. Uspelo mu je toliko, da so vrhovni sodniki začasno njegovega tretjega termina res postali bolj liberalni.

Ampak sedaj veje v Washingtonu drugačen veter. Kongres je natrpan z reakcionarji. Rooseveltov naslednik pa nima smisla ne volje, da bi nadaljeval newdealske reforme. Poleg njegovih nazadnjških mizuriških "svetovalevov", ima opraviti tudi z nazadnjškim kongresom. Vsem pa ne more nihče ustreći, kako neki naj bi vsaj delno to storil sedanji predsednik, ki je lani delal štažo Churchillo, ko je zahteval zvezno proti Rusiji.

Sodniki so pač ljudje, ki se sučejo in obračajo po okolčinah, karor mnogi drugi navadni zemljani. Odvisno je od razmer in splošnega političnega trenja. Le močne osebnosti, ki so slučajno v vladu in na sodnijah, lahko ostanejo trdne, da ne delajo kardinalnih zmot in napak.

Iz gornjega odloka se lahko sklepa, da sodniki lahko "tolmačijo" ustavo karor se jim izlubi. Saj se je že zgodilo, da je vrhovno sodišče pred nekaj leti podalo odlok v neki zadevi, par let pozneje pa je svoje stališče popolnoma spremenilo.

pač more v vseh ozirih za ublažitev vseh naših rojakov v starji domovini. Tudi Mary Otoničar bi bila mnogo bolj spoštovana, ako bi tudi ona sodelovala pri SANSu in pomagala celiti rane svojcem v starji domovini.

K temu je treba dodati, da omenjena rojakinja vozi baš po nasprotni poti, ki je napačna pot. Ona obrekuje SANS in vse gl. odbornice SZZ, kajti nji se vidi vse komunistično, kar je s SANSom. S tem sama se počne povajati v zelo slabu luč. Ali niso sodelovali v osvobodilni fronti tudi mnogi katoliški duhovniki in izobraženci? Ali ni bila dolžnost vsakega Slovence oziroma Jugoslovana, da je prijet za orložje in branil svojo rojstno grundo? Ali ni že pred pol stoletjem tudi našesmrtni pesnik Simon Gregorčič navduševal slovensko ljudstvo? V "Pepelnici noči" v zadnjih klicih:

Le vstani, vborni narod moj,
do danes v prah teptan,
Pepelei dan na več tvoj,
tvoy je — vstajenja dan!

In njegove besede, njegove budnice, so se uresničile. A sedaj morajo te pridobiti čuvati in jih braniti pred domaćinom in tujim sovražnikom. Veste vi pri A. D., narod ni več tako zabit kot je bil pred 30 in 50 leti. Lani se poslali zastopnika J. G. po naselbinah za pridobivanje novih naročnikov vašemu listu. Toda baš pri tistih, kjer je govorovali uspeh, jih je slišal precej gorkih.

Se dan se A. D. se smilijo begunci. Veste kaj, kdor ima čist roke, gre lahko domov brez skrbi. Zločinci in izdajalci naj pa le plačujejo za svoja izdajalska dejanja. "Crna zemlja naj pogreznje, kdor odpada..."

Zakaj ne bi privočili svojim dragim boljšega živiljenja v starji domovini, če pa smo ga mi delamo tu v svobodni deželi? Pa pravijo, da so komunisti v Jugoslaviji in da smo komunisti pri SANSu. A. D. meče blato na vse strani in na vse tiste, ki ne trobijo v njen rog in v njeno bisago. Mi se ne zanimamo za komunizem ne tu ne tam, le pomagati želimo našemu borbenemu narodu, ki je toliko žrtvoval za svojo svobodo. Nihče se še ni priča, da ni zadovoljen v novi državi.

Za naše delo so nam v starji domovini hvaležni. O tem smo prepričani vsi slovenski naseljenici po vsej prostrani Amerike, ki dobivamo pisma od svojcev. SANS je na pravi poti in pravljec, da mora biti v decembri. Ne morem nameč, da izgubači v prvega tega dela izvršiti, ako prejsem kolendar 10. ali 15. februarja. Vede, da je moje okrožje ves širni Cleveland, z okolico vred, ki je oddaljeno eno ali dve uri s pouščino železnicno samo v eno stran. Potem pa če ne dobiš ljudi doma in moraš še enkrat na delo.

Na ta način je treba nabratiti skoraj vsa plačila na oglase. Od teh oglasovalcev je od decembra tudi nekaj umrlo, nekateri so

Dobrohotna kritika

Cleveland, O. — Ne morem pa morem, da ne bi malce pokritiziral, namreč zaradi tako velike zakasnitve Ameriškega družinskega koledarja. In to je drugič. Kajti tu gre za naš izborni koledar. Tako pa moram povediti, da je ta moja kritika povsem dobrohotna; podjam jo z namenom, da koristi koledarju in meni, ki menda prodam največ koledarjev. Seveda, obenem je to v korist vsem prodajalcem in odjemalcem.

Dolgo je bilo v navadi, da je koledar izšel tik pred letnimi sejami naših društev in drugih organizacij. To je bilo v prvih dneh decembra. Neki drugi koledar izide že v oktoberu, ki pa se po vsebini in kvaliteti nitida ne more primerjati našemu. Takrat je pravi čas, da koledar doseže razpedevelce in odjemalce, namreč zdaj v decembri. Tudi za citatelje je to primeren čas, kakor tudi za oglasovalce, ki so glavni vir dohodka.

Vsaka stvar v pravem času, ali vsaj primeroma tako. V vojnom času pač ni bilo zameriti zamudam. Razume se, da so tudi sedaj razne potekalce, zlasti pomanjkanja delavcev v tiskarnah in pa vseled pomanjkanja papirja, ker ga kontrolira velebil. Ampak ljudje, ki imajo izkušnje že od prejšnjih let s temi potekalci, se bi morali že vnaprej nanje pripraviti, in to pa mesecev prej, na primer tako, kot sem svetoval v septembru.

Vsak stvar v pravem času, ali vsaj primeroma tako. V vojnom času pač ni bilo zameriti zamudam. Razume se, da so tudi sedaj razne potekalce, zlasti pomanjkanja delavcev v tiskarnah in pa vseled pomanjkanja papirja, ker ga kontrolira velebil. Ampak ljudje, ki imajo izkušnje že od prejšnjih let s temi potekalci, se bi morali že vnaprej nanje pripraviti, in to pa mesecev prej, na primer tako, kot sem svetoval v septembru.

PRIPOVEDNI DEL

MATO UTOVIČ:

Upor v baraki št. 20

V taborišču Mauthausen so Nemci imeli barako, kjer so imeli zaprte najtežje politične ujetnike, ki so bili po večini obojeni na smrt in tam čakali samo še na potrdilo smrtne odsodbe od višjega vojaškega sodišča v Berlinu. Mnogi ujetniki niso dočakali tega potrdila; uprava taborišča in SS-ovci so se pobrgali, da je marsikater med njimi izginil še prej. V taboriščni evidenci teh ujetnikov sploh niso vodili, ker niso imeli niti števil, niti imen. Rekli so jim brezimenc.

V tej baraki so SS-ovci uničevali in ubijali ujetnike na najbolj zverinski način. Na vojaška povelje so moral eksercirati po ves dan. Večkrat je bilo slišljeno tuljenje psov, ki so jih podivljani SS-ovci načuvali na ujetnike. Vmes je bilo čuti strele iz pištolja; SS-ovci so za šport streljali ujetnike. Iz te barake so vsak dan odnesli v krematorij 20 do 30 mrljev. Trupla teh mrljev so bila iznakažena, da bi lastna mati ne mogla spoznati svojega sina. Včasih so vodili cele kolone iz barake v hišo, kjer je bila mučilnica; od tam se ni nihče vrnil živ. Obesili so jih ali ustrelili s strehom v tilnik ali pa so jih zadušili s plinom.

Ta strahotna baraka je bila v sredini taborišča, obdana je bila s tri in pol metra visokim zidom. Na tem visokem zidu je bila napeljana še žična ograja s tokom visoke napetosti. Na vsakem vogalu barake je bil visok razgledni stražarski stolp, s katerega je do zob oborožena dvojna straža imela pregled vsega življenja v baraki št. 20. Vsaka zveza z ujetniki iz ostalih barak je bila nemogoča. Vsak dan so prihajali v to peklensko barako novi kandidati smrti. Iz nje so odhajali samo v smrt.

Čas je tekel. Prišlo je leto 1945. Slavna Rdeča armada je bliskovito napredovala v Sleziji in Nemci so bežali kot mačke. Evakuirali so taborišče za taboriščem v taboriščne selili proti zahodu.

Dne 2. februarja 1945 je ob dveh zjutraj zagrmelo po vsem taborišču: Hura! Hura! To je bil poziv na upor, poziv na beg iz barake št. 20. Zvezčer ob sedmih so ujetniki obesili v umivalnici starešino bloka in njihove pomocnike. Vso noč so se v temi pripravljali na odločilen trenutek. Sezuli so si lesene cokle ter si ovili okrog nog raztrgane odeje. Razdelili so se na več skupin. Vsaka skupina je imela svojo posebno nalogo. Na dani znak: "Hura!" so poskakali skozi okno in začeli boj za svobodo. Ena skupina je metalna lesene cokle na stražarje. Cokle so kar deževala nanje, da so stražarji kar padali pod tem nenavadnim ognjem. Drugi so splezali drug drugemu na hrbet ter z rokami, zavarovanimi z odejami, strigli žično ograjo na zidu. Potem so

splezali preko zida, in strojnico, ki so jih uporniki odvzeli premaganim stražarjem, so zapele svojo smrtno pesem. SS-ovci so dobili pojačanje, toda uporniki so uspešno streljali nanje. Medtem so vsi do zadnjega, razen bolnikov, preplezali visoki zid. Nad temi so se pozneje podivljani SS-ovci maščevali, pobili so jih do zadnjega.

Organizirani uporniki so se znova razdelili na skupine in z zaplenjenim orožjem napadli bližnjo protiletalsko motorizirano baterijo ter jo na juriš zavzeli. Napadli so prvo vas, vzeli kmetom konje in sani ter razorožili Volkssturm v vasi in takoj zaplenili novo orožje. Od tam so se v skupinah po 20 do 30 ljudi skušali prebiti do Rdeče armade.

Tri dni ni šla nobena taboriščna komanda na delo. Vsi SS-ovci so se podali za pogbelimi ujetniki. Iz te barake so vsak dan odnesli v krematorij 20 do 30 mrljev. Trupla teh mrljev so bila iznakažena, da bi lastna mati ne mogla spoznati svojega sina. Včasih so vodili cele kolone iz barake v hišo, kjer je bila mučilnica; od tam se ni nihče vrnil živ. Obesili so jih ali ustrelili s strehom v tilnik ali pa so jih zadušili s plinom.

Taboriščna komanda je bila sredini taborišča, obdana je bila s tri in pol metra visokim zidom. Na tem visokem zidu je bila napeljana še žična ograja s tokom visoke napetosti. Na vsakem vogalu barake je bil visok razgledni stražarski stolp, s katerega je do zob oborožena dvojna straža imela pregled vsega življenja v baraki št. 20. Vsaka zveza z ujetniki iz ostalih barak je bila nemogoča. Vsak dan so prihajali v to peklensko barako novi kandidati smrti. Iz nje so odhajali samo v smrt.

Čas je tekel. Prišlo je leto 1945. Slavna Rdeča armada je bliskovito napredovala v Sleziji in Nemci so bežali kot mačke. Evakuirali so taborišče za taboriščem v taboriščne selili proti zahodu.

S tovarniškim kemirom sva pre-
ganjala dolg čas: jaz sem brskal po časopisih, on je reševal kri-
žanko. Kar privihra mlado, lepo
dekle; ozira se okoli, nato stopi
k nama in poprosi, če sme pris-
esti. Tovariš kemik pogleda izza
časopisa in se namrdne: kar pro-
sim! Lepota pa že odpira dežni
plašček in sede. Naroči si kup
revij, priže si cigaret in puha
oblake dima v zrak. Moj tovariš
se ne zmeni dosti in mirno re-
šuje križanko. Toda jaz ne more
brati; sosedna me vznenirja.
Te modre oči, ti plavi lasje, lep
nosek, res božansko bitje; vse na
nej je kot ustvarjeno za ljube-
zen. Gledam na skrivaj vso to
lepoto in dekle mi včasih izza
revije vrne pogled. Oh, te oči!
Moj prijatelj pa mirno rešuje
križanko: afriška rastlina s tre-
mi črkami?

Tako beži čas; jaz listam po
časopisih, moj tovariš rešuje kri-
žanko, plavuša pa nama puha
dim pod nos in se skriva za revi-
jo. Čez čas pa se nenadoma dvi-
gne, obleče plašč, pokima z gla-
vico in odvihra. Sele sedaj sem
opazil, da je zunanj nastal mrak.
Moj tovariš je že našel afriško
rastlino s tremi črkami in rešil
križanko. Odložil je časopis in
mi navdušeno hitel razlagati o
afriških rastlinah in o križan-
kah.

"Govoriva rajše o čem zanimi-
vejšem", ga zavrnem. "Si videl
to lepot? Moj bog, pravi an-
gel!"

Tovariš kemik nakremži obráz-
nato pa važno spregovori. "Le-
pot? Puh! Korist, korist!" "Ego-
ist, materialist", mu zabrusim
toda tovariš že nadaljuje: "Prav
za prav bi to dekle bilo kar ko-
ristno. Ali veš, da bi z vodno si-
lo in s kalorijami, ki jih ima v
sebi lahko razsvetljevala celo en
kilometer dolgo ulico?"

"Zanimivo", pomislim in vpra-
šam: "To sladko dekletce?"

"Da, res sladko: ¼ kg sladkor-
ja bi delil iz nje."

"Kakšne neslanosti pa govo-
ris?"

"Neslanosti? Prosim, dekle je
slano. 10 žličk najfinježe soli bi
dobil iz nje, in 5 kg kleja; zato
ni nič čudnega, če se ti ženska
obesi, da se je potem ne moreš
ostresti."

"Vi kemiki ste divjaki," mu
zabrusim, "nič smisla nimate za
lepot in milino."

"Kaj lepot? Z njo si ne mor-
es dosti pomagati. Sedaj, ko
primanjuje surovin, bi dobil iz
takole ženske maščobe za 17 ko-
madov mila. In kjer je maščoba,
je tudi glicerin; ta bi zadoščal za
15 kg dinamita, t. j. baš za eno
granata. Veš, ženske niso zam-
rak, tako divje; kaj hitro lahko po-
čelo!"

"In to dekle," se razvremena da-
lje moj tovariš kemik, "te je kaj
hitro urejlo. Lahko: v sebi ima
fosforja za 80.000 vžigalic. Pol
sveta bi lahko začgal, pa ne bi
tvoje srce."

Beseda tovariša kemika mi
zvene v ušesih. Nič ne ugovarja.
Strmim v prazen prostor in
namesto lepote vidim na fotelu, k-
ju vzhodno, topovsko granato, t. j.
baš za eno granato. Kajti povsod nale-
ti na planine in neizogibna stra-
ma pota, pa će vzmase katero koli ceto. Če planine in hribi
moraš!

Tako smo končno prifurali v
sončno Californijo. Od začetka
se mi ni dopadlo. Vozili smo se po
planinah in izgledalo je kakor
v Nevadi. Čim pa nas je pot pri-
vedla v nižine, smo zagledali le-
pe vinograde, sadovnjake, če-
narava z avtom in trejlerjem v
Californijo. Kajti povsod nale-
ti na planine in neizogibna stra-
ma pota, pa će vzmase katero koli ceto. Če planine in hribi
moraš!

Tako smo končno prifurali v
sončno Californijo. Od začetka
se mi ni dopadlo. Vozili smo se po
planinah in izgledalo je kakor
v Nevadi. Čim pa nas je pot pri-
vedla v nižine, smo zagledali le-
pe vinograde, sadovnjake, če-
narava z avtom in trejlerjem v
Californijo. Kajti povsod nale-
ti na planine in neizogibna stra-
ma pota, pa će vzmase katero koli ceto. Če planine in hribi
moraš!

Naša prihodnja postaja je bil
Downy, kjer smo ostali tri te-
dne, namreč toliko časa, da sta-
set in njegov prijatelj kupila
hišo v Los Angelesu skupaj. Hi-
ša je dokaj velika in ima osem
sob ter dve kopališči. Tu se mi
zelo dopade. Zrak je svež in
zdrav, sedaj so noči bolj hladne,
podnevi pa je toplo, da lahko
kar brez rekla hodim okrog hiše,
ker nimam kaj delati. Vča-
sah travo pokosim, vsem pa, da
je vam tam v Chicagu ni treba
sedaj, ker kiadate sneg. Lepe rože
se bohotijo okrog hiše.

Odkar smo se nastanili v tem
kraju, sem videl že mnogo zanimi-
vih stvari. Že večkrat smo
bili v Hollywoodu, šli smo na
visoke hribe in gledali po
mestih. Kamor pogleda, vidiš
mesta po hribih in dolinah. Hiše so
skoraj vse bele, tako da je res
krasen razgled, kajti vsa okolica
kamor seže pogled je obdana z
zelenjem. Bili smo seveda tudi
pri morju v Ocean Parku. Lepo je
tam, samo dolarje se tam lahko
zapravi, če jih imaš. Bil se mtudi
v puščavi ali Mojave Desert, ki je oddaljena 90 milij
severovzhodno od Los Angelesa.

Tam dela moj zet. Podnebjje je
zdravo in suho, težko pa se vodo
dobi, zato morajo od 300 do 320
čevljev. globoko v zemljo vrtati,
da pridejo do vode.

Tam gori v visokih planinah
pa je sneg. To je pač posebna
zanimivost in ugodnost Califor-
nije: tu večno poletje, na plani-
nah pa sneg. Bil sem tudi v Vic-
toriu, ne vem pa, če je tam
kaj Slovencev. Tam imajo dokaj
veliko cementarno. Videl sem

Zavili smo v Colorado, kjer
smo videni lepa polja, ki pa niso
šla daleč. Začela se je naša ža-
lostna pot, kajti imeli smo težak
trejler, avto pa bolj majhen,
čeudi je bil v dobrem stanju. Ta-
ko smo občitali in nismo mogli
več naprej. Dobro je, da ima
tista država troke na razpolago
samo zato, da pomagajo ljudem
naprej. Trok nas je potegnil pet
milij daleč, tako da smo pričeli
iz tistih planin. Ko je moj zet
voznika troka vprašal, koliko
mu dolguje, je odgovoril, da nič,
kajti to je vendar državni trok!

Naslov za list in tajništvo je:
2657 SOUTH LAWNDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 WEST 26th STREET
Tel. Crawford 2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8446
If no answer — Call
Austin 5700

MOŽ KRŠČANSKE VERE, ki hoče imeti proti cerkvenim naukom in posvetnim postavam kar tri žene hkrati, je kajne zelo korajen. Na sliki na levu je Everett Vachter ter njegove tri žene, ko so bili pred sodiščem v Philadelphia, Pa. Mož se je poročal ne da bi se od kake svojih prejšnjih žen postavno ločil. Pa so ga pritisnili radi bigamije. Vsi so iz Philadelphia.

Pripeljali smo se v Estes Park, prijazno planinsko mestece, v katerem smo ostali štiri dni. Videli smo marsikaj zanimivega. Še bolj se mi bi dopadol, ako bi videl velike gozdove. Povsod po coloradski planinah je večinoma majhno grmečevje. Tako nisem nikjer videl velikega gozdova, ne manjka pa drugih.

Nedavno smo bili v Fontani, kjer smo obiskali naše bivše sočkaške prijatelje in znance. Najprej smo se ustavili pri Jozetu Brezovcu in se razgovarjali pri rujnem vincu. Pa je prisel Jurkovšek, nakar smo šli vsi skupaj pogledat znano Kajzerjevo tovarno. Je velika in vse je lepo urejeno. Obiskali smo tudi Skavice in Rudmanove ter Richtarjeve, nato pa smo si ogledali Slovenski dom. Imajo lepo dvorano, pravili pa so, da je že premajhna, ker zmeraj več ljudi prihaja v Fontano. V dvorani so peli, da je bilo veselja. Mislim sem, da sem v Chicagu na Savinem koncertu, Brezovčeva hčerka pa jih je spremljala na piano. Res je bilo veselo na tem prizrenem sestanku. Iskrena hvala vsem skupaj za prijateljski sprejem in postrebo ter pristroj slovensko gostoljubnost, ob prilikah pa vse po vsem.

Ustavili smo se pri Pečniku, nato pa nazaj k Brezovcu. Obiskov je bilo dovolj za enkrat, nakar smo se podali domov. Iskrena hvala vsem skupaj za prijateljski sprejem in postrebo ter pristroj slovensko gostoljubnost, ob prilikah pa vse po vsem.

America bo storila vse, da do-
bitjo Nemci dovolj živil v ekono-
miku, da se imeti same težave in
zadovoljni življenje.

Zagotovil jih je, da zapadne
sile, namreč Amerika in Anglia,
da ne bodo "nikdar dopustile, da
se bi sovjetski vpliv razlil po
Nemčiji."

Kako bo Hoover preprečil to
"razlitje", je povedal svojim po-
slušalcem.

America bo storila vse, da do-
bitjo Nemci dovolj živil v ekono-
miku, da se imeti same težave in
zadovoljni življenje.

Glavni namen Hoovrove "mi-
sije" v Nemčiji in Avstriji je, da
zazoji prodiranje napredne mi-
sli, ki se utihotaplja z vzhoda na
zahod. To je seveda cilj naše ad-

Ob koncu pozdravljam vse či-
teljite našega lista Proletarca.
Ta list bi moral biti v vsaki slo-
venski hiši in čitat bi ga moral
sleheri Slovenec.

John Gornik.

Hoover daje Nemcem svoja "zagotovila"

Herbert Hoover, bivši pred-
sednik Združenih držav in "ve-
lik inženir", je sedaj v Nemčiji,
kjer proučuje živilski in ekono-
miski položaj.

Tja ga je postal predsednik
Truman.

V Stuttgartu je Hoover imel
privaten sestanek z nemškimi
predstavniki in poročevalcem ni-
bilo dovoljeno na sestanek. Kljub
temu so izvedeli, kaj je Hoover povedal Nemcem.

Zagotovil jih je, da zapadne
sile, namreč Amerika in Anglia,
da ne bodo "nikdar dopustile, da
se bi sovjetski vpliv razlil po
Nemčiji."

Kako bo Hoover preprečil to
"razlitje", je povedal svojim po-
slušalcem.

America bo storila vse, da do-
bitjo Nemci dovolj živil v ekono-
miku, da se imeti same težave in
zadovoljni življenje.

Glavni namen Hoovrove "mi-
sije" v Nemčiji in Avstriji je, da
z

DONALD BELL:

SUDAN - DEŽELA BODOČNOSTI

Churchill ljuto napada sedajo delavsko vlado na Angleškem, češ, da se pod njo ruši in propada v nič ono velikansko britansko svetovno carstvo, ki je bilo tekom stoletij zgrajeno z naporji in krvjo junaških osvojevac v drznih trgovcev. Do neke mere je Churchill v pravem, kajti nobenega dvoma ne more biti o tem, da je nastopila doba konca angleškega imperializma — saj sta že Indija in Burmna na potu osvobojenja.

Veliko vprašanje pa je, da li bi mogla Churchillova vlada nastopiti proti temu razvoju z več sreče in uspeha kot vlada Attleja in Bevina. Sile, ki podirajo imperializem so velike in močne. Velika Britanija pa je razmeroma slabotna.

Vsakdo more videti, da je tu di angleška delavska vlada izredno urna in odločna, kadarkoli ima priložnost, da razširi meje sedanega angleškega carstva in da se tudi sicer v vsakem oziru trmasto bori v prilog angleški supremaciji na svetu.

Na vsem Srednjem vzhodu je bil njen nastop žilav in dosleden, tako proti Rusom in Perziji kot pri utrjevanju angleških postojank v Iraku, v Palestini in Turčiji, ki je skupaj z Zedinjenimi državami Amerike predplačala turški režim, da se more upirati sovjetskim zahtevam. V Grčiji je bila ustanovljena Britanija za posest te dežele trda in dolga.—ONA.

Nekaj razmišljanja

Cleveland, O. — Ko se je vojna končala, smo delili poročila iz starega kraja, kako se tam delavstvo organizira in prevzemajo vlado v svoje roke, ker je kapitalizem skrahiral in mu ni druga kazalo kakor hočeš nočeš dati vodstvo drugim ter ustvari ekonomski sistem na podlagi pravičnosti, ki naj prinese blagostanje onim, ki delajo in ustvarjajo vse kar je dobrega na svetu. Človeka kar razveseli, ko citata: "Delavci v Jugoslaviji, Čehoslovački, Poljski, v Franciji, v Italiji in v Angliji prevzeli vlado." V slednji sicer ni še takoj kakor bi moral biti, ker jih ameriški kapital drži za vrat. Pač zato, ker je Anglija odvisna od njega vsled vojne. Na svojem majhnem otoku se Angleži ne morejo preživeti. Njih kolonije se pa tepejo za neodvisnost in jih ne bodo mogli več dolgo izkoriscati. Ce hočemo primerjati vse to z našo deželo tukaj, pa vidi ogromno razliko med delavstvom tam in tukaj. Ilija Ehrenburg, ruski pisatelj, je zapisal, da je ameriški delavec v splošnem politično zelo na nizki stopnji! Da je temu tako, skribi ameriški kapitalizem, ker ve, da je to edina pot, ako se hoče obdržati na površju. On zelo skribi, da ne bi delavec spregledal. Zato ima gledališča, radio, cerkev in mogočno časopisje, ki delavcu servirajo izobrazbo po svoji volji. Ko srečam delavce, ki gredo v tovarno ali iz nje, vidim mu v žepu kapitalistični list, ne pa delavskega. Ko grem mimo cerkev, posebno ob nedeljah, vidim ogromno maso, ki se terena notri druga ven. Zato si misljam, ti uboga delavska para, kako si moreš ustvariti na tem svetu kaj dobrega, ker poslušaš v čista same laž, ne skušaš pa

Zunanji minister Bevin je ravnik izjavil, da se bo Anglija držala pogodbice iz leta 1936 — kar v bistvu pomeni to, da nameravajo Angleži obdržati Sudan kot svojo kolonijo ne glede na to, kaj bo rekel ali storil Egipt. Kot znano namerava egiptanska vlada predložiti zadevo Sudanu varnostnemu svetu zedinjenih narodov, tako da bomo najbrže v bližnji bodočnosti prisostvovali diplomatskiemu boju velikega obsegga, borbo, v kateri bo na kocki usoda te velike dežele, o kateri imajo Amerikanci v splošnem malo pojma.

Sudan je bogata dežela. Venoma se govori o tem, da skajo Angleži ostati v Sudangu le radi tega, ker bi s tem imeli v rokah tudi usodo Egipta samega, ki svojo vodo dobiva iz Sudana. To je sicer res, toda še ne pove vsega.

Arabi trde o Sudangu, da je njegova zemlja vroča kot ogenj, a njegovi vetrovi da so žgoči kot plameni. To velja posebno za centralni Sudan, ki je nekoliko puščaven in poleti ogromno trpi od peščenih viharjev. Toda ostala dežela je rodovitna — in to pomeni mnogo, kajti Sudan meri 960,000 kvadratnih milij. To je tretjina toliko kot Zedinjene države. Brez pretiravanja smo reči, da velja prišteći to deželo med najbolj rodovitne pokrajine vsega sveta.

Vode je mnogo. Przedeli, ki bili prikladni za poljedelstvo so neizmerni, a podnebje je tako ugodno, da bi bilo mogoče sejeti in žeti po večkrat na leto. Isto tako neizmerni so pašniki, ki že

in čista same laž, ne skušaš pa

NAJBOLJŠA POMOČNIKA PRI UČENJU**ANGLEŠCINE IN SLOVENČINE STA****ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK****Cena \$5.00**

IN

ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO**Cena \$2.00**

Avtor obeh knjig je DR. F. J. KERN

NAROČILA SPREJEMA**PROLETAREC**

2301 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

MATI, ki je imela v zadnjih treh letih dvoje dvojčkov, nedavno pa je porodila trojčke, se s svojo dečkovo dobro počuti. Vsega skupaj ima 12 otrok. Njen dom je v Galatia, III.

se zanimati, da bi pronajdila ali je res to kar te tam učije ali ne. Na drugi strani pa se je razpala manjica za igranje. Eni kvarato, drugi balinac, tretji so ogreti za zogomet. Zato ni čuda, da imamo otročjo pamet. Kapitalizem se pa lepo smeje in ga nobeden, razen nekaj radikalcev ne napada. Slišijo se tudi od nadavnega delavca kritike proti unijam, da niso zaniči in da jih sploh ni potreba! Ko bi pa siromak razumel zgodovino delavskih bojev in izkoricanja delavcev še predno so nastale unije.

Tam sredi prostora je bil velik kamen, v katerem so bile udelane železne okve in težke verige, v katere so jetnike vklapljeni. Okvi so se še vedno držali nog in rok okostnjakov. Tako so ujetniki samostanskih menihov umirili strašne smrti v temnih ječah! Brez vsakega svežega zraka in polno smradu. Ječa je bila nizka, komaj pet čevljev visoka v brez svetlobe. O teh ječah je lahko še veliko pisal, pa moram k drugemu predmetu.

To se tiče dogodivščine, kako sta smreški grof in njegov oskrbnik namlatila zatiškega opata. Grof je imel graščino dobre pol ure hoda vzhodno od Višnje gore. Ker je bil tisti grof bolj dober s svojimi podložnimi kmeti, so ga drugi grofje sovražili. Imel je oskrbnika, ki je bil lep in postaven fant, grof pa ga je imel precej rad. Stari oskrbnik pa je imel lepo hčerko, v katero se je mladi oskrbnik zaljubil. Mlada zaljubljencu sta se imela poročiti.

Zgodilo se je, da je nekega dne meniška skupina priredila pivsko pojedino na Pristavi, ki je uro hoda od smreške graščine. Tudi oskrbniku dekle so izvabili pod njim lastno pretezo, ali pa so jo enostavno ugrabili, da se je znašla na meniški pojedini. V pijani razudosti so dekle do golega slekli in si pasli oči na njej, pa vse po božji volji, seveda. Ko so se natrili pozavajanja mladenkega telesa, so jo začeli zasramovati in zbadati z dolgimi iglami po telesu.

Meniška drhal je bila pijana in dekle so obdržali vso noč, proti jutru pa se je mladenki pošrečilo pobegniti. Bežala je čez drin in strn ter končno prišla do smreškega vodnjaka, v katerega je skočila, ker ni mogla prestati grozne sramote, ki so ji jo naredili božji namestniki. To so bili opat, prijorji in veliki menihi.

Ko so našli mladenko v vodnjaku, je bila pač težka ura za mladega oskrbnika in za njenega očeta. Grof in mladi oskrbnik sta sklenila, da se bosta mančevala. Začela sta pozivedovati kako bi prišla v samostansko trdnjava. Končno sta izvedela, kje in kdaj se opat sprehabuje ob večerih. Tako sta se odpravila, grof in oskrbnik. Nekega večera sta se prikradila na sredo trdnjavskega dvorišča in sta na tem zagrabili opata, ga zavlekla v temen kot, kjer sta mu kosti rahljala, da je pomnil do smrtnosti.

Pred davnimi leti je vladala v zatiškem samostanu prava španska inkvizicija. Vladarji so bili beli menihi, ki so poučevali kar se jim je zljubilo. Take je moral cesar Franc Jožef poseči vmes in napraviti konec nesramnemu početju menihov, kmetje pa so bili razrešeni samostanskega suženjstva. Menihi so bili prav tako okrutni kot belogardisti v minuli vojni.

Ko mi je bilo 7 let, sem začel ministrirati pri mašah, zato sem imel vedno veliko priložnost pozavljati in sem tudi vse kote pregledal. Ko so neko preurejevali zakristijo ali oblačilnico — to delo so opravljali menihi sami, ker niso pustili nikogar bližu in so sobo vedno zaklepali, vstop pa je bil strogo prepovedan vsakemu — me je radoval-

nost silila, da pogledam kaj delajo. Takrat mi je bilo 9 let. Delali so na skrivenem. Čakal sem na priložnost, da smuknem notri. Res, prilika se mi je nudila in videl sem — na veliko začudenje — vso grozoto, kar so njihovi predniki počenjali z ljudmi, kateri jim niso bili po volji.

Tam sredi prostora je bil velik kamen, v katerem so bile udelane železne okve in težke verige, v katere so jetnike vklapljeni. Okvi so se še vedno držali nog in rok okostnjakov. Tako so ujetniki samostanskih menihov umirili strašne smrti v temnih ječah! Brez vsakega svežega zraka in polno smradu. Ječa je bila nizka, komaj pet čevljev visoka v brez svetlobe. O teh ječah je lahko še veliko pisal, pa moram k drugemu predmetu.

Dra. Vilfan je stvar zelo presestila. Njegov odgovor je bil naslednji:

"To je le dodaten dokaz zato,

da sedanja avstrijska vlada korak za korakom sledi smernicam, katere sta začrtala Hitler in Goebbels — čim gorostasnejša je laž, tem več je izgledov, da ji bo svet nasedel."

Dr. Vilfan je nato povedal,

kako ga je nacistična gestapo

ujela leta 1941, ter ga z 2000

drugimi Slovenci zaprla v kon-

centracijsko taborišče v Srbiji.

Dejal je, da je ušel od tam leta

1942, ter da je navzlič prepo

našel svojo pot nazaj na Slovensko, kjer je pomagal organizirati podtalton barbo.

Meseca julija 1943 je začel or-

ganizirati borbo v julijski Be-

nečiji, v prilog slovenske osvo-

bdilne fronte, pri kateri je po-

zneje postal glavni tajnik.

Meseca februarja 1945 je bil dr.

Vilfan imenovan glavnim tožil-

cem Jugoslavije.

Avstrijska vlada in dr. Vilfan

London.—ONA — Eden pred-

stavnikov avstrijske vlade je iz-

javil poročevalcu Overseas

Agency, da je užival dr. Vilfan,

načelnik jugoslovanske delega-

cije na konferenci namestnikov

zunanjih ministrov štirih velesi-

med vojno podporo nacistov.

Dra. Vilfan je stvar zelo pre-

sestila. Njegov odgovor je bil

naslednji:

"To je le dodaten dokaz zato,

da sedanja avstrijska vlada korak

za korakom sledi smernicam,

katere sta začrtala Hitler in

Goebbels — čim gorostasnejša

je laž, tem več je izgledov, da

ji bo svet nasedel."

Dr. Vilfan je nato povedal,

kako ga je nacistična gestapo

ujela leta 1941, ter ga z 2000

drugimi Slovenci zaprla v kon-

centracijsko taborišče v Srbiji.

Dejal je, da je ušel od tam leta

1942, ter da je navzlič prepo

našel svojo pot nazaj na Slovensko, kjer je pomagal organizirati podtalton barbo.

Meseca julija 1943 je začel or-

ganizirati borbo v julijski Be-

nečiji, v prilog slovenske osvo-

bdilne fronte, pri kateri je po-

zneje postal glavni tajnik.

Meseca februarja 1945 je bil dr.

Vilfan imenovan glavnim tožil-

cem Jugoslavije.

Dr. Vilfan je nato povedal,

kako ga je nacistična gestapo

ujela leta 1941, ter ga z 2000

drugimi Slovenci zaprla v kon-

centracijsko taborišče v Srbiji.

Dejal je, da je ušel od tam leta

1942, ter da je navzlič prepo

našel svojo pot nazaj na Slovensko, kjer je pomagal organizirati podtalton barbo.

Meseca julija 1943 je začel or-

ganizirati borbo v julijski Be-

nečiji, v prilog slovenske osvo-

Vprašanje slovenske Koroške

MIRKO G. KUHEL, tajnik SANSA.

(Nadaljevanje.)

Na Koroškem je že v prejšnjih letih odločal o narodnostnih vprašanjih Heimatbund (Domovinska fronta), ki je imel tako veliko moč, da so ga Slovenci v gremkih besedah označevali za "deželno vlado za slovensko ozemlje na Koroškem". V njem se so zbrali največji sovražniki slovenstva in so vodili boj proti slovenskemu narodu pred plebiscitem, ob plebiscitu in vsa leta pozneje. Za veleizdajalca so imenovali vsakega, ki se je pri ljudskih štetijih prijavil za Slovenca. Po priključitvi v nemški rajh je Heimatbund ostal nacista organizacija tudi formalno. Pa tudi klerofašistični režim Heimatbunda ni bil glede ravnanja s Slovenci dosti boljši, se reče bil je še boljši v preganjanju Slovencev, kajti odpravil je še zadnje slovenske izobražence: 69 duhovnikov in 48 laikov. Nova nacistična oblast se je namreč sporazumela tudi s škofijskim ordinariatom — in kakor prej iz šole, je moral sedaj slovenski jezik iz cerkve. Slovenski duhovniki so bili izgnani s svojih mest, ki so jih zasedli Nemci.

Znani slovenski župnik Stefan Singer je zaradi mučenja umrl. Mnogi so morali že takrat v koncentracijska taborišča. Župnika Poljanca so v zastrupili; župnik Ivan Starc je bil pregnan na Gradiščansko. Predsednik Slovenske prosvetne zveze dr. Tischler je moral v Bregenz ob Bodenskem jezeru. Nemci so zaplenili premoženje vseh 60 slovenskih prosvetnih društev, premično in nempično premoženje Mohorjeve družbe v Celovcu, vse premoženje 40 slovenskih hranilnic in posojilnic ter vseh zadruž (s premoženjem Zadružne zvezne vred). Ustavljen je bil edini slovenski list "Koroški Slovenec", ki so ga že v prejšnji dobi pregnali s Koroškega in se je moral zateci v češko tiskarno na Dunaju. (Koroški Slovenci sedaj izdajajo na Dunaju že drugo leto "Slovenski vestnik", kojega prve številke so do spele zadnji teden v SANSSov urad. Očvidno je, da angleška vojaška uprava v Celovcu ne dovoljuje izdajanja slovenskega lista v slovenski Koroški in so se izdajatelji morali zateci v rusko cono na Dunaju. Na Koroškem še vedno izvajajo policijsko oblast bivši nemški nacisti, Maier-Kaibitsch et Co., ki so zamenjali hitlerjanski kljukasti križ za zavezniško kokardo in nadaljujejo z delom, ki so ga zapričeli pod nemško Avstrijo in vršili pod tretjim rajhom. Pričelo se je naseljevanje nemških kmetov, kupovanje slovenskih kmetij, "bankrotiranje itd. Naseljenici so bili večinoma protestanti iz Prusije, ki jih je podpirala na poluradna Berlinska družba za naseljevanje).

Prvi izseljevalni vihar je prišel nad koroške Slovence spomladi 1942, ko so do zob oboržene gestapovske držali planile nad mirne slovenske vasi od Dječka v Celovcu pa dol do Karavank in od Piberka v Podjuni do Smohorja na Zilji. V nekaj minutah so morali slovenski kmetje z otroki, ženami in starčki in malenkostno prtljago zapustiti svoje domove in zem-

grala na tisoče milij daleč, so se tijene posledice poznale tudi na Koroškem. Korošči sami so znali zemljivo veličino sovjetskih zmag. Partizansko gibanje na Koroškem, ki je radi izseljevanja in represij bilo zastavljeno, je od tega časa dalje dobilo občutno večji in širši obseg in je postajalo čedalje bolj borbeno. Korošči so se zavedali, da je njihova usoda povezana z usodo ostalih Slovencev in Jugoslovjanov, ker term je Stalingrad vili neve upo in zaupanje v zmago nad stolnimi sovražnikom vsega slovanskega.

Preprosti slovenski narod na Koroškem se je šele v uru preteče iztrebitve zavedel, da je njegov obstoj mogoč le v družbi ostalih Slovencev, ostalih Jugoslovjanov, katerim vsem je pel Prešeren pred sto leti —

"...ta bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosti vol'ja verq in postave."

Korošča je bila dolga, dolga leta operacijsko izhodišče nemškega "pritska na Jadransko morje", germanizacije Slovencev, vsakovrstnega silnega. Za časa monarhistične Avstrije vprašanje nacionalne skupnosti Slovencev, razen Beneških Slovencev, sploh ni bilo važno vprašanje, kajti dasi razdeljeni v Kranjsko, Stajersko, Koroško, Gorisko in Primorsko, je večina Slovencev spadala pod eno skupno državo. Te skupnosti pa del Koroških Slovencev ni znal pravilno ceniti, ko je leta 1920 bilo treba izbirati med Jugoslavijo in Avstrijo. Te nezavednosti pa niso bili krivi sami Korošči, temveč splošno te danje razmerje, o čemur sem že razpravljal v prvem delu Vprašanja slovenske Koroške.

III.

Tretji del članka o koroškem vprašanju prihaja naravnost iz Ljubljane in ker se v njem razpravlja o zadevnem vprašanju direktno iz videka Slovencev v Jugoslaviji, sem ga vključil kot del razprave o pripadnosti slovenske zemlje, ki si jo Avstrija lasti za svojo, ki pa je po našem mišljenju, po njeni narodnosti, njeni kulturi in njeni samozavesti — kri ni voda — skupen del Združenje Slovenije, katera mora kot celota pripadati le Federalni ljudski republike Jugoslavije. — Mirko G. Kuhel.)

Koroško vprašanje zoper trka na vrata. Trka vztrajno in nezprosno. Moskovska konferenca, ki se prične 10. marca, bo v okviru odločitev glede Nemčije in Avstrije sklepala tudi o Koroški, o zahtevah, ki jih je sprožila Jugoslavija na podlagi tehnih, upravičenih razlogov.

Na Koroškem živi 120,000 Slovencev. Krivčni in pristranski popisi in ljudska štetja preteklosti ne morejo spremeniti tega stanja. Trdna volja koroških Slovencev in antifašistov za priključitev k Jugoslaviji je glasnejša izpodbuja k pravni rešitvi koroškega vprašanja, k upoštovanju želja in volje prizadetega prebivalstva v smislu osnovnih načel Atlantske listine.

Toda koroško vprašanje ni samo vprašanje razmejitve, temveč je tudi tesno povezano z vrosto vprašanjem, ki se nanašajo na potrebo borbe proti nameram nemškega imperializma. Koroško vprašanje predstavlja vprašanje samoobrane, zavarovanja proti imperializmu, ki podtalno že zmerom tli in ki terja ravno zaradi tega skrajno, intenzivno budnost. V tem širšem okviru koroškega vprašanja je težišče aktuelne stvarnosti, ki nam zoper približuje Koroško, zibelko slovenstva, žarišče prvega zbiranja slovenskih političnih, gospodarskih, družbenih in kulturnih sil.

Pokletstvo germanizacije. Nekateri, ki jim je tako všeč, zatrjujejo, da se je porodilo ko-

reško vprašanje šele 1918. Ta misel izpušča iz glav znanih germanofiličnih pismarjev. Stvarnost pa dokazuje, da je bilo postavljen koroško vprašanje najkasneje leta 1848 v navalu te danje borbe za demokracijo in na osnovi enakopravnosti med narodi. Toda ta gesla so se razumlja, slovensko koroško delovno ljudstvo se je znašlo pod jarom brezobzirne germanizacije, v klesih osvajalnega, krutega nemškega imperializma, ki je vso silo tičal k Jadranskemu morju. Le tisti, ki ve, da ni noben del slovenskega naroda moral prestajati takšen pritisk, kar koroški Slovenci, ki so klub poplavi germanizacije vzdolj na prednjih postojankah slovenstva. Germanizatorske težnje so razpolagale na pekiensko vroči koroških tlehovskega sredstvi gospodarskega, političnega in kulturnega prodiranja. V vsejtem skupnem duhu vzgojenem uradništvu je izvajalo sistematičen pritisk na slovensko delavstvo. Uradništvo se je pridružili nemški lastniki tovarn. Graščakom in velenosestnikom je bil pridržan pritisk na slovenskega kmetja in slovenskega bajtarja.

(Dalej prihodnjič.)

Ameriška politika na Kitajskem

se ni obnesla

(Nadaljevanje s 1. strani.)

njo kitajsko vlado.

Pomorska baza v Tsingtau seveda ne more biti nič drugega kot naši odgovor na rusko postojanko v Port Arthurju. Toda razlika je vendar precejšnja, kajti Rusi se nahajajo v Port Arthurju na podlagi izrecne pogodbe s Kino, pogodbe, katero je bila Amerika v naprek odobrila. Nikdar pa nismo slišali, da bi bili Rusi odobrili našo postojanko v Tsingtau.

Sredstva resnične sile in oblasti so nam torej na razpolago. Jasno je, da se nismo umaknili iz strahu. Toda problemi politične smeri, katero bomo zavzeli v Kini so veliki in tudi novi.

Malo pred svojim imenovanjem je državni sekretar Marshall izjavil, da z nedavno sprejetem ustavom je določena oblika demokratične Kine, toda komunisti so to ustavo odbili kot osnovno za nameravano koalicjsko vlado. G. Marshall je pa vseeno dodal, da bo treba še videti, v koliki meri bo vlada izpolnila zahteve ustawe, s tem da bo iskreno pozdravila vse skupine, ki žele sodelovati v vladi.

V teh previdnih besedah je izraženo najbrže bolj stališče Amerike kot politika ameriške vlade. Toda v tej smeri se zdaj razvija debata, ki utegne postati vroča, predno se bo iz nje rodila nova politična smer Amerike v Kini.

Najvažnejše vprašanje bo to, ali je kitajska vlada zares zadostila zahtevam svoje nove ustawe, ali ne. Nekateri bodo zahtevali da se z vojaško silo zatre vse one, ki smatrajo, da "niso bili dovolj iskreno pozdravljeni" pri sodelovanju z vlado, a drugi bo-

do trdili nasprotno. — ONA.

Potovanje Herberta Hooverja

Washington. — ONA — Bivši predsednik Herbert Hoover je zaupno povedal nekaterim svojim bližnjim prijateljem, da njegova misija v Avstrijo in Nemčijo ne bo obsegala le vprašanje "prehrane in ozko z tem povezanih zadev", temveč da bo njegova naloga mnogo obširnejšega značaja.

Kot znano je nameravano, da Hoover obišče ameriške in angleške okupacijske cone po načelu predsednika Trumana. Hoover je dejal, da je bilo dogovorjeno med njim in predsednikom Trumanom, da bo njegova misija obsegala celokupno vprašanje nemške obnove, ter da se bo sicer najprej lotil problema prehrane, a da je to le ena manj važnih točk njegovega potovanja.

Hoover je baje dejal predsedniku Trumanu, da bi bile preiskovanje vprašanja prehrane premajhna stvar, da bi ga moglo zanimali, ter da je pripravljen odpotovati v Nemčijo le, ako bo njegova načela, da si ogleda vse razmere gospodarskega in političnega značaja.

Herbert Hoover in njegovo spremstvo si bodo torej ogledali vse, nemške razmere na polju delavstva, razmere v poljedelstvu kot one v premogokopih in

drugih rudnikih. Proučili bodo politične razmere ter skušali dognati, ali bi bil nemški narod sposoben, da se vladai na demokratični način v smislu zahodne civilizacije.

Krog zunanjega ministra niso preveč srečni nad veličino analoge, ki je bila poverjena H. Hooverju. Boje se, da bi utegnila imeti globoke posledice na bodočo politiko Združenih držav v Nemčiji. Celo vojno ministrstvo, ki je bilo kot prvo predlagalo, da naj bo imenovan Hoover za preiskavo, so boj, ko naščete odidejo iz Julijске krajine. To je resnica, ako ne bo kakih provokacij, umorov ali drhalških napadov. In Italijanom bi morali Američani predno se umaknijo povestati, da naj nehajo po goriskih cestah v ulicah vzklikati dučaju, ker njegove ure so se iztekle in prav tako tudi za njegovo "cesarstvo". Za Italijo bo edino koristno, ako se spriznazi z Jugoslavijo ter živi v njo v zajemem sosedstvu.

Na Goriškem se je pod vplivi okupacijskih razmerov sovraščeno med italijanskimi nacionalisti (fašisti) in Slovenci jako povečalo. Nek ameriški reporter piše iz Gorice, da si mečeo drug družbeni ročne granate v urade svetih ustanov, da se napadajo in tudi streljajo iz zasede in sploh da je tako stanje nevzdržno. On smatra, da bo boljše, ko naščete odidejo iz Julijске krajine. To je resnica, ako ne bo kakih provokacij, umorov ali drhalških napadov. In Italijanom bi morali Američani predno se umaknijo povestati, da naj nehajo po goriskih cestah v ulicah vzklikati dučaju, ker njegove ure so se iztekle in prav tako tudi za njegovo "cesarstvo". Za Italijo bo edino koristno, ako se spriznazi z Jugoslavijo ter živi v njo v zajemem sosedstvu.

KOMENTARJI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Anglijo toliko slabše, in res ne izgleda nič kaj dobro zanje.

V Clevelandu se okrog "A. D." še dusajo nad Titom in cepijo dlako v jajcu. Ne razumejo — oziroma necejo razumeti — da se jugoslovanska vlada njih ne boji, ampak da bi rada preprečila zunanjim faktorjem ščuvati njeni ljudstvo, kajti za obnovje je treba delati. Ako ljudi le šunta, jih oviraš pri delu. In vlažna Beogradu je prepričana, da hoče ljudem dobro, gospodje, ki so črščko Jugoslavijo izgubili, pa si žele starih časov — ne načodu temveč sebi v korist.

Na Kitajskem dobiš sedaj za en ameriški dolar 12,000 kitajskih dolarjev. Na črni borzi pa okrog 20,000. Zed. države so na Kitajskem med, pred in po vojni zapravile veliko denarja — največ v pomoč diktatorju Čiang Kai-sku. Pravijo, da okrog tri milijarde. In pišejo, da je Kai-sku včas temu nezadovoljen. On bi rad, da pride tja z veliko armado, ki naj bi nabila komuniste. Nedavno pa je novi državni tajnik dejal, da se tisto umaknemo kolikor jo je še tam. V komunističnem glavnem stanu pravijo, da to ne bo Kai-sku nič škodovalo. Kajti začolili smo ga z velikimi zalogami municij, motorizirali armado, mu dali živil in njegove vojake vežbajo na najboljši oficirji. Vendar pa menda sedaj tudi naš state department ve, da bo treba problem Kitajske rešiti na kak drug način. Grafitje bi bilo treba pomestiti iz vlade, a komingtong tega ne bo storil. Tudi ameriški marini ne bi bili zmožni te napake.

Torej kaj, ko pa je naša vlada proti edinemu kitajskemu gibanju

•

nju, ki je za ljudske koriste! Imenuje se komunistično, a je v resnici agrarno.

Na Goriškem se je pod vplivi okupacijskih razmerov sovraščeno med italijanskimi nacionalisti (fašisti) in Slovenci jako povečalo. Nek ameriški reporter piše iz Gorice, da si mečeo drug družbeni ročne granate v urade svetih ustanov, da se napadajo in tudi streljajo iz zasede in sploh da je tako stanje nevzdržno. On smatra, da bo boljše, ko naščete odidejo iz Julijске krajine. To je resnica, ako ne bo kakih provokacij, umorov ali drhalških napadov. In Italijanom bi morali Američani predno se umaknijo povestati, da naj nehajo po goriskih cestah v ulicah vzklikati dučaju, ker njegove ure so se iztekle in prav tako tudi za njegovo "cesarstvo". Za Italijo bo edino koristno, ako se spriznazi z Jugoslavijo ter živi v njo v zajemem sosedstvu.

V Franciji je vzlic močnim levičarskim strankam še vedno veliko koroje, kakršna je cvetela pred vojno in pod nemškim okupacijom. Pri gradbah za obnovitev pristanišča St. Nazaire so vladni preiskovalci dognali, da so graftarji pobasili v zep osem milijard frankov (\$67,000,000). V obubožani deželi je to ogromna vsota. Ampak ker v Franciji zločincev te vrste še vedno ne kaznujejo po zasluzenu, se korupcija nadaljuje.

Leon Blum je v času svojega kraljega predsedovanja vladu skoval predvsem omejiti črni trg in ustaviti naraščanje cen. Izdal je nekaj odločnih dekretnih v temenih vlad, ki ga je nasledila, da se tisto umaknemo kolikor jo je še tam. V komunističnem glavnem stanu pravijo, da to ne bo Kai-sku nič škodovalo. Kajti začolili smo ga z velikimi zalogami municij, motorizirali armado, mu dali živil in njegove vojake vežbajo na najboljši oficirji. Vendar pa menda sedaj tudi naš state department ve, da bo treba problem Kitajske rešiti na kak drug način. Grafitje bi bilo treba pomestiti iz vlade, a komingtong tega ne bo storil. Tudi ameriški marini ne bi bili zmožni te napake.

Kar 85 odstotkov pa je Nemčev, ki so mnenja, da ne velja odstopiti Poljski ali Rusiji nobenega prej nemškega ozemlja na vzhodu.

Dobro je, da ni nihče brez napak, kajti če bi kdo bil, ne bi imel nobenega prijatelja. — Hazlet.

Izkoriščanje nesrečnih žrtev za mastne dobičke

Država Illinois je vložila tožbo na sodišču proti korporaciji Illinois Industries for the Blind v Chicagu, in sicer na obtožbo, da je rabila denar, ki ga nabira med ljudstvom v pomoč slepencem, za druge namene.

Obtožnica se glasi,

LOOKING AHEAD

By Len De Caux

Said the lion to the lamb: "Beware the ewe that eats your grass. Trust me, and we'll soon dispense of this menace."

The lamb trustfully came within the lion's reach.

Then, as it felt the lion's claws enter its flesh and saw the lion's jaws open to devour it, the lamb bleated, "But what about the ewe? I thought you said . . ."

"Pardon the pun, my sweet little morsel of ewe-lamb," the lion replied, "but I did and do mean YOU!"

***

SAID A lot of politicians to the voters: "Labor has become too powerful, greedy and arrogant. Vote for me and we'll soon do a job on this menace."

Quite a few citizens voted for these politicians.

Now that they have felt the claws of uncontrolled prices, now that they see the jaws of increased rents, unfair taxes and depression opening to devour them, these voters may well complain:

"But I thought you said you were just going to do a job on labor."

And the tory politician might well reply: "You are labor, my trustful friend. For does not labor include all those who earn a useful living by productive effort?"

***

A FANTASTIC picture of "Labor" has been created in many minds by the terrific campaign of anti-union propaganda.

It would take a Walt Disney film to do justice to this weird inconsistent and ever-changing fantas-magoria of all-powerful labor dictators, greedy unions holding up a meek little John Q. Public, subversive plotters, jutting eyebrows, special-privilege, violence, monopoly and what-have-you?

The underlying purpose of all these crude misrepresentations, lies and exaggerations is to create an unreal separation in the public mind between labor and the general public.

Thus the big-business lion hopes to allay suspicion while it prepares for a meal of public lamb.

CONSIDER what has happened since the November elections, with their acclaimed victory for big-business and anti-labor reaction.

Living costs have soared to unprecedented heights.

Corporate profits and dividends have broken all records.

Tory Republicans are pressing for a 15 per cent increase in rents

***

THE PHONY hysteria over portal-to-portal pay is whipped up for the purpose of undermining the Fair Labor Standards Act—which furnishes more protection to low-paid unorganized workers than it does to the organized.

It is also designed to deprive workers of payment for time spent setting up the job, preparing materials, tools and safety equipment, traveling from time-clock to machine and other activities controlled by the employer and for his benefit.

The bills to enforce the open shop and outlaw industry-wide bargaining are designed to re-instate open-shop conditions and low wages for all workers, by rendering the unions powerless to resist employer attack and to bargain effectively with mighty corporate monopolies.

The latest Bill to revise the Warner Act is admittedly designed to encourage and assist strike-breaking. It would offer many new privileges to wage-cutting and union-busting bosses and destroy most of the workers' present protections.

***

This "trend" will never be curbed by the publishers themselves, Cushman declares, and he points out that the increasing monopoly not only puts more money in their pockets, but gives them power to spread the "political, economic and social views of the owners and advertisers.

All this raises the question whether we shall finally be led to take the position that our newspaper industry is affected by the public interest in such a way as to justify legal measures to curb the trend toward monopoly, encourage small newspapers and restore competition."

Finally, Professor Cushman concludes that "freedom of the press" is in danger—not from the government, but from the publishers themselves, who undertake to say what the American people shall or shall not read.

—Labor.

***

REMEMBER?

A New York magazine "Modern Industry" warning that manufacturers and merchants are getting prices up where they may go down, compares prices actually charged today and in 1940. Here are samples:

Today 1940

Cheapest Sport Shirt 2.98 .75

5 Pair Shorts 4.70 .98

Cheapest Pajamas 6.98 .75

Silk Necktie 3.50 .50

Chep Suit 29.95 19.24

Refrigerator 79.95 196.50

Washington Machine 29.95 79.95

Silk Stockings 2.50 .50

Besides the comparative figures there has also been marked quality depreciation as well in many items.

"Every year finds fewer and bigger newspapers. Small papers are being absorbed by big ones."

"Ten states have not a single city with competing daily newspapers. Twenty-two states are without Sunday newspaper competition. Of 1,394 towns and cities which have daily newspapers, only 117 have competing dailies."

"Fourteen companies control one quarter of our total daily circulation. One company dominating more than 3,000 weekly newspapers. We have a thousand less newspaper owners than a few decades ago."

"There is greater emphasis upon 'canned' or 'syndicated' editorials and stories from 'chain' headquarters."

PROLETAREC

CHICAGO 23, ILL., February 19, 1947.

THE MARCH OF LABOR

BIG BUSINESS GOT BIGGER DURING WAR, REPORT SAYS

The relative importance of big business, particularly that of the giant corporation, increased sharply during World War II, while the position of small business declined, according to a report "Economic Concentration and World War II" issued by the Smaller War Plants Corporation at the request of the Senate Small Business Committee.

For well over 50 years the American people have been increasingly concerned with trusts, monopolies, and combines, says the document.

Economic concentration is high, not only in manufacturing but also in retailing where integration has been both horizontal, as more stores are acquired, and vertical, as large retail chains acquire bakeries, meat-packing plants, milk plants, canning factories, and even printing establishments.

CONCENTRATION NOT NEW

Before World War II, economic concentration was pronounced in many cases, the report shows. The 45 largest transportation corporations owned 92 per cent of all the transportation facilities in the country. The 40 largest public-utility corporations owned more than 80 per cent of the public utility facilities.

The latest Bill to revise the Warner Act is admittedly designed to encourage and assist strike-breaking. It would offer many new privileges to wage-cutting and union-busting bosses and destroy most of the workers' present protections.

NOT IN FARMING

In 1937 it is estimated that the only area where corporations were responsible for less than one-third of the activity was in agriculture where they accounted for only 7 per cent of the total volume of business.

All major farm organizations have advocated the retention of the family type farm. Because of the lack of economic power the individual farmer can be easy prey for unscrupulous groups. He can be, but not always is, for farmers have found that by working together in farmer cooperatives they can better their own lot and in addition make definite contributions to general welfare.

During the war the relative importance of big business increased sharply, the study reveals. The increase in concentration which took place during the war was due largely to the distribution of the great bulk of war contracts to a small number of great firms. On the top 100 corporations held 75

SHOCKING

Washington has been given a shocking illustration of the way realtors have robbed veterans.

A known crook, with the assistance of corrupt lawyers and equally corrupt public officials, obtained a realtor's license from the Real Estate Commission, which is controlled by realtors. Then he obtained advances on promised homes of \$500 to \$1,500 from several hundred veterans. The homes were not built; the crooked realtor is bankrupt, and the veterans will get back little if any of their money.

There is talk of an inquiry, but the only really effective action would be to toss out on their ears the officials who made this robbery possible.

CHALLENGING

Everyone agrees that C. F. Kettering is one of America's greatest industrial scientists. In Boston he appeared before the American Association for the Advancement of Science and made a series of challenging statements. For example:

Big Cry, Little Wool

House Campaign Probe

Fails to Find Big Spenders

The House Campaign Expenditure Committee spent a great deal of time and a lot of money investigating the last congressional election campaign. What did it find? Not much, it disclosed.

Its final report charged that 60 unions and 11 unimportant corporations had violated the Corrupt Practices Act, banning contributions for political purposes.

The Department of Justice was asked to proceed against the offenders, but nothing is likely to happen.

The newspapers, as usual, seized upon the report to make the disclosure as black as possible for the unions. They played up under big headlines that "60 Unions Had Been Cited," while the fact is that the unions involved were New York locals of the C. I. O. which had contributed to that organization's Political Action Committee.

The contributions ranged from a few dollars to a few hundred, and all told constituted a mere bagatelle compared with the millions that were spent by candidates of both parties during the campaign.

Contributions by the corporations named by the committee were also insignificant and were made to a group calling itself the "Americans United for World Government, Inc."

The "Big Fellows" were not investigated, apparently.

The committee seemed to recognize the futility of the proceeding and suggested that the Corrupt Practices Act be enforced or repealed.

Is It a Man's World?

More Women Hired Than Men in Last Half Year

Bureau of Labor Statistics reported that for five straight months the hiring rate for women exceeded the rate for men. Women were hired at a greater rate than men in all soft goods industry groups and in all heavy industry groups except transportation equipment and lumber. They were also less subject to lay-off than were men.

The number of women in factory production jobs grew 10 per cent in seven months to a total of 3,227,000, a million and a half less than the wartime peak but 293,000 above the reconversion low of last February.

In durable goods women are 12.9 per cent of labor force a big drop from wartime peak of 21.7 per cent, but 50 per cent above pre-war peak. In non-durable goods more women are employed than on V-J Day.

All of the military arguments for training rest on the premise that a trained reserve comprising every able-bodied young man in the country would be needed to wage the next war. It is not proposed to use trainees in occupation or any other peacetime service. The sole purpose of their training would be to fit them for duty in a full-scale war. When we adopt training, we

America Promise to Support The De Gasperi's Italy—IF . . .

Provided Italy remains "stable,"

the American government will grant that country a loan of \$100,000,000, to be expended, not in relief, for which President Truman will later ask Congress to provide, but in the purchase of raw materials. The significance of the loan clearly lies in the attached conditions and in the reconstructive pattern it defines, for the amount cannot be judged large enough to modify the present crisis to any great extent. It will not bring badly trailing wages within reach of prices, which have risen about 4,000 per cent since the end of the war. Nor can so small a sum provide work for many of the two million unemployed. Italy, for all that Washington's promised aid will do, will remain "a country with misery and unrest."

Shorn of its inadequate coal supplies by the peace treaty and lacking essential raw materials, Italy is not even guaranteed the means of repaying loans and so obtaining a continuance of credit. It would seem, therefore, that the loan is principally a political gesture, for it clearly invites the Italian people to put their trust in the Christian Democrats and those parties which prove able to adjust their ideas to the demands of that incompetent group. If that is the intention, two things must be said. The program of the Christian Democrats holds out no hope of a socially resurgent Italy, whatever the party may accomplish for civil liberties and the church. And second, Signor Gasperi's success has probably been too small to win any great number of fresh adherents to his party. The results of his visit therefore are unlikely to lessen the political tension in Italy—a tension now increased by the split in the Socialist Party.—The Nation.

are getting ready for such a war.

Some of our national policies, however, start from the opposite premise—that such a war would be so infinitely destructive that it had better not be fought. Ever since the atomic bomb we have been telling each other — often with the concurrence of military leaders—that rockets and bombs and long-range planes no longer offer any real security. They offer a chance to resist conquest, and that, of course, is a major consideration; but if it is security we want we had better put out wits and energies at this moment into the organization of peace.

With some plausibility one can say, as Mr. Austin did, that we must prepare to wage war until we are sure there won't be any war. But is it not equally plausible, or more so, to say that we will devote every ounce of effort to organizing peace, and only if that fails will we prepare for war? How can we initiate universal training now without confessing, by implication, that we have no faith in our own attempt to lay the foundation for disarmament and collective security? And how, in the absence of an immediate or proximate threat to our national security, can we make such a confession of disillusionment at this stage?

We still need a civilian commission to prepare a comprehensive defense plan—not a war plan—in the light of which the training issue can be resolved. The President's advisory commission on universal training does not qualify as such. It is dealing with only one aspect of the problem, and the previous commitment of many of its members in behalf of training prejudices its report in advance. The decision is such a portentous one that it should not be taken without the most compelling of reasons.

—The Chicago Sun.

Neglect Is Costly

House Office Shortage

Is Found to Be \$125,000

Sloppy Methods Charged To WAA in House Report

Sloppy business methods and "favoritism, if not downright corruption," are charged to the War Assets Administration in a blistering report by special House committee which investigated surplus property disposal.

The result was disclosed to the House by Speaker "Joe" Martin. He said an audit by Comptroller General Lindsay C. Warren had revealed a shortage of \$125,000 in the accounts of Kenneth C. Romney, an anti-Wheeler Democrat from Montana who was sergeant-at-arms until the Republicans took over in January.

The largest shortages reported by Warren were for worthless paper signed by J. H. Smithwick, a former member of Congress from Florida, now residing in Georgia, totaling \$64,573.12; Romney, \$22,965, and Frank J. Mahoney, former employee, \$25,066.48.

Some of Smithwick's paper dates back to 1928, Romney's to 1930 and Mahoney's to 1930.

Who is going to make up the deficit and will anybody be prosecuted? That seems to be up to the Department of Justice, to which the matter has been referred by Martin.

The speaker said that during his regime he will insist that an audit be made every three months and that no member of Congress be permitted to overdraw his account.

You're NOT through with this paper until you have given it to someone else to read.

Scandalous!

Here's a pretty how-de-do! In Washington there are scores of government agencies, employing tens of thousands of workers, yet there is not one which has complete information on how many job vacancies exist at any given time.

That this works great hardship on workers seeking employment is brought out strongly in a report of a social survey. It says that a person seeking a particular kind of work may not learn of an opening and may be forced to take a job requiring less skill than he possesses.